

SVOJANOV

pomezní hrad

na hranicích Království českého a Markrabství moravského

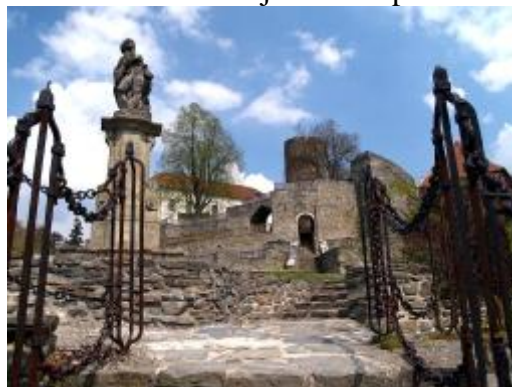
Zemská hranice Čech a Moravy a zároveň současná hranice Pardubického a Jihomoravského kraje prochází hlubokým údolím řeky Křetínky v hornaté zalesněné oblasti východní části Českomoravské vrchoviny. V poměrně úzkém malebném údolí, kterým od nepaměti procházela obchodní zemská cesta (tzv. Trstěnická stezka) z Litomyšle do Brna, se nachází spousta romantických zákoutí i historických památek. Na strmém zalesněném ostrohu nad levým břehem Křetínky vévodí nad stejnojmennou obcí krajině prastarý hrad Svojanov.

Jeden ze současných nejzachovalejších hradů na českomoravském pomezí založil ve druhé polovině 13. století Přemysl Otakar II, „Král železný a zlatý“. V období kolonizace odlehlých koutů zemí koruny české zřizoval král k ochraně zemských cest po celých Čechách osady a pevnosti, k nimž od roku 1265 patřilo i město Polička a nedaleko odsud nad osadou Svojanov nově založený hrad, nazvaný Fürstenberg (Knížecí hora). Po smrti Přemysla Otakara II v bitvě na Moravském poli se později královna Kunhuta provdala za velmože Závíše z Falkenštejna, jenž hrad přestavěl a pořádal v něm královské hostiny. Po Kunhutině smrti se Závíš na obranu proti úkladům v Čechách oženil se sestrou uherského krále Ladislava IV. Kumána Alžbětou a plánoval na svém hradě uzavření spojení mezi českým a uherským králem proti Habsburkům, z čehož hodlal vytěžit významné postavení. Růst Závíšova vlivu je však pro ostatní českou šlechtu nepřijatelný; když odepírá navrátit královské koruně jmění, které sňatkem s Kunhutou získal, je se souhlasem Kunhutina syna Václava II. roku 1289 zajat pro údajné spiknutí a později na „Pokutné louce“ pod zámek Hluboká s'at.

Karel IV. v návrhu zákoníku Majestas Carolina zahrnul Fürstenberg mezi jedenáct hradů, které nesmí být vyjmuty z majetku koruny, avšak jeho syn Zikmund zastavil hrad za husitských válek pánům z Boskovic, do jejichž majetku pak natrvalo přešel po roce 1435. V této době dostává hrad podle původní podhradní osady český název Svojanov. Za třicetileté války, jakož i za prusko-rakouských válek v 18. stol. hrad velice utrpěl; jeho majitelé se střídali, až jej v roce 1910 koupilo město Polička a dalo chátrající hrad opravit.

Zajímavostí Svojanova je hradní zahrada, zrekonstruovaná podle původního členění na část užitkovou, část bylinkářskou se záhony léčivých bylin a růžovou zahradu s keři mnohokvětých růží. Z teras zahrady a hradeb se naskýtají malebné pohledy na okolní kopce, na nichž se střídají lesy s poli a loukami, i do hlubokého meandrujícího údolí, které je v této oblasti chráněno jako Přírodní park Údolí Křetínky. Kromě návštěvy hradu však rozhodně stojí za prohlídku i obec v podhradí se zachovalými domy poličské lidové architektury. Nejdostupnější cesta do Svojanova, která přináší zajímavé pohledy na údolí i okolní krajinu vede z Letovic po silniče, vinoucí se podél břehu Křetínky.

Od křižovatky s autobusovou zastávkou a turistickým informačním panelem na okraji obce vychází vpravo nahoru po silnici zelená turistická značka směrem ke Starému Svojanovu, po níž je možné si udělat hezký dva a půl kilometrový výšlap ke hradu. První zajímavostí na cestě je velmi působivý gotický kostel sv. Mikuláše z přelomu 13. a 14. století se šindelovou střechou, v němž byli pohřbíváni majitelé hradu Svojanova. Za kostelem nás značka vyvede na polní cestu, po níž se dostáváme nad údolí a kolem rozcestníku Stará lípa se studánkou pokračujeme loukami k lesu.

Upravený lesní chodník vede svahem s krásnými výhledy na hluboké údolí Křetínky, ve kterém je malebně usazena ves Svojanov, nad níž se vpravo na kopci majestátně tyčí hrad. Ještě než vstoupíme hradní branou, můžeme se od rozcestníku před hradem po zelené značce zajít podívat pět set metrů lesem k vyhlídce u Božích muk, kudy vedla tzv. Zádušní cesta od hradu ke kostelu sv. Mikuláše ve Starém Svojanově.

